

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 12. decembra 1855.

List 99.

Gospodarske skušnje.

Dober svet gospodarjem, ki si prešiče redé.

Iz pisma nekdanjega šolskega tovarša, ki sedaj pridno kmetuje, gosp. S., povzamemo sledečo priporočila vredno skušnjo: „Povsod se priporoča napravljjanje mešanega gnoja zato, ker se po njem ne pridobiva le več gnoja, temuč tudi, ker je mešani gnoj za marsikaj bolji od navadnega; to se vidi na senožetih, pri krompirji in družih sadežih. Al iz parstí, cestnega blata in mnoge rastlinske soderge mešani gnoj, če se mu ne prideva tudi živinskega ali saj gnojnice, ni tako tečen, kakor bi mogel biti.

Za napravo mešanega gnoja je pa prešičji gnoj posebno dober, ker je močen, in podela mešanico tako, da se ne zatrosi plevél po njivah, kar se brez tega rado zgodi. Jez to takole narejam: V svinjaku z dvojima vratama imam sedaj 10 prešičev razne starosti; svinjak je od tal vzdignjen, da se vsa moča lahko izceja, zakaj prešič mora suho imeti, da se dobro redí. Svinjak je ograjen, da imajo prešiči majhno dvorišče okoli njega. Kadar njive povlečemo ali plévemo, dam vés pri tem delu dobljeni plevél, stern, pirnico itd. na to prešičje dvorišče znositi, ne pa, kakor drugi delajo, na gnojni kup. Prešiči rijejo po ti sodergi, najdejo marsikaj, kar še povžijejo, vse drugo pa, kar jim ostane, zablatijo s svojim blatom in scavnico, in to dam na gnojni kup nositi in včasih še s parstjo zmešati. In to je, kar nareja tako dobro mešanico. V kotu tega dvorišča so kamnitne korita, v katerih dobivajo svojo navadno pičo. Za izpitiranje določene prasce denem v poseben svinjak, kjer zamorejo mirno ležati. Imam pa zmiraj dva kupa mešanega gnoja: enega začenjamo narejati, kakor hitro pozimi stari gnoj na travnike zvozim, in ga množim in včasih premetujem noter do mesca septembra (kimovca); tû se sparstení čez zimo in poleti, in je za polje in vert pripraven. Mesca septembra začnem drug kup narejati, ki se pozimi kmalo podela, in čeravno ni še popolnoma sparstenjen, ga vozim na travnik, kteremu nič ne škoduje, če se tudi kaj plevéla zaredí, ker tukaj gré le za rast trave“.

Govejo živino na novo vižo klati

se priporoča od več krajev. Kakor hitro je namreč govedo pobito, se z nekim posebnim nožem med tretjim in četertim rebrom naredí v persno votlino luknja, v ktero se vtakne lijak (trihtar) in s pihavnikom se potem toliko zraka (ljufta) noter napiše, da se pljuča vse skup stlačijo. Na to vižo goveda klati, namesto jim krí izpustiti, naredí, da vsa krí ostane v žilah; živina je potem — pravijo — za 30 do 40 funtov težja (ker se ne zgubi kervi iz mesa) in meso je tudi boljšega okusa (je bolj sočno in mehko).

Poduk za gospodarje,

kteri se pečajo z rejo kónj, zastran tega, kako naj se kobile za pleme in žrebéta redé in opravljajo, in kako naj se z njimi ravna, kakor tudi kako se naj napravljajo hlevi, ki so za-nje namenjeni.

(Dalje.)

§. 9. Kako z materjo in mladim ravnati.

Kadar gré porod po redu, ni treba nič človeške pripomoči. Porod se večidel tako urno dodela, da bi tudi komaj mogoče bilo pomagati. Pa treba je vendar zmeraj previdnosti in na kobilo paziti. Če bi porod o močnih popadkih dolgo terpel in se težek zdí, je vselej dobro, po umnega in izurjenega živinozdravnika poslati, in nevednih sleparjev, kteri nemorejo prave vednosti v tej reči imeti, kar ne poslušati.

Zdrave terdne žrebeta skočijo koj po porodu na noge potem, ko so pred parkrat poskušale vstati, in koj iščejo maternega vimena.

Pervo mleko kobile je rumenkasto, nekoliko grenkljato in slano. Nevedni ljudje mislijo, da to mleko žrebetom škoduje; zavaljo tega ga izmolzejo in proč zlijejo. Kaj tacega se ne smé nikoli zgoditi. To mleko je natura za to namenila, da čeva žrebetove izčisti, ker na mehko goni in tako čeva vlačne in černe žrebetove smole izprazni.

Kobile, ktere rado šegače (večidel take, ktere prvi pot storé), imajo dostikrat zlo občutljive vimena in nepusté mladiču sesati. Take kobile je treba privaditi in v začetku jih je dostikrat treba tudi s silo za to krotiti.

Po porodu se dá kobili močnate ali otrobnate, osoljene pijače. Pervih 5 ali 6 dní se pustí v posebnih stajah z žrebetom neprivezana, pozneje pa se spustí v dobrem vremenu z žrebetom kake pol ure vën.

Da ima kobila dovolj in dobrega mleka, po kterem zamore žrebe dobro tekni, mora dobrega in krepkega živeža dobivati. Ko tedej pervih 5 ali 6 dní po porodu preteče, v kterih mora kobila bolj pičlo živeti, naj se ji dá dobre, zdrave in tečne kerme, kolikor je potrebuje.

Razun sená (merve) ji najbolje tekne dober oves in čista ovsena slama. V nekterih krajih dajejo še raznokterega korenja kobilam, da imajo več mleka.

Ker je kobila, dokler žrebe sesá, večidel zlo žejna, je treba ji posodo z vodo za pijačo postaviti, da zamore piti, kadar se ji poljubi. Čez 14 dní ali 3 tedne se že zamore za bolj lahke dela rabiti, toda samo pol dneva. Pozneje pa smé že celi dan delati, toda ne pretežko, in varovati jo je, da se ne gregreje preveč ali ne premrazi, ker bi se ji vime lahko vnelo in mladič bi se mogel zavaljo tega prezgodaj odstaviti.

V začetku naj dela kobila blizo hleva, da se more večkrat v hlev verniti in žrebička dojit. Če mora namreč žrebe predolgo stradati, se lahko potem pokvari, ker se preveč mleka nasesá.

Z doječo kobilo se mora z vso pazljivostjo ravnati, ker rada zbolí, če slabo, sprideno pičo dobiva,